

Nederland: bepaald geen tijgermoeder

Animo voor Chinees leren op middelbare scholen nog beperkt

De laatste jaren is Chinees als schoolvak regelmatig in het nieuws geweest. Hoe is het deze nieuwkomer in de schoolbanken vergaan? Destijds was de verwachting dat meer dan zeventig scholen het vak zouden omarmen. Hoe is de stand nu en zijn er al officiële eindexamens afgenomen? Redacteur van China Nu, Maaïke de Wijs, ging op onderzoek uit en doet verslag.

Er zijn tegenwoordig verschillende lesmethodes beschikbaar en er zijn ook specifiek hierop gerichte woordenboeken Chinees-Nederlands gekomen.

Chinees is dit jaar het nieuwe examenvak. Door de jaren heen zijn er voor de gebruikelijke vakken grote verschillen in moeilijkheidsgraad van de examens, maar voor Chinees is er nog geen vergelijkingsmateriaal. De kans dat de resultaten voor dit nieuwe vak tussen scholen erg verschillen, is dus zeer groot. Voor het vervolgonderwijs en voor toekomstige werkgevers is het belangrijk dat er in de loop van de komende jaren een standaard ontstaat. Want als het vak een toekomst wil hebben, moet de waarde ervan eenvoudig kunnen worden bepaald.

In november 2013 besloot staatssecretaris van onderwijs Sander Dekker dat Chinees een officieel eindexamenvak zou worden. Daartoe werd eerst een proefproject uitgevoerd, waarbij een handjevol leerlingen het eindexamen Chinees heeft afgelegd. Hoewel het aantal leerlingen klaarblijkelijk niet erg hoog was, zijn vooral docenten overtuigd van het nut van de ontwikkeling van Chinees als officieel examenvak. Daardoor zouden Nederlandse scholen zich beter kunnen profileren op de markt, als 'breed ontwikkeld' en 'internationaal georiënteerd'. Om les te kunnen geven, is er uiteraard behoefte aan lesmateriaal. Dit is behalve door docenten zelf ook ontwikkeld middels het project 'voortgezet onderwijs Chinees' in 2000. Sindsdien is

er veel veranderd. Er zijn tegenwoordig verschillende lesmethodes beschikbaar en er zijn ook specifiek hierop gerichte woordenboeken Chinees-Nederlands gekomen. Voor de toekomst biedt ook het gebruik van smartphones nieuwe mogelijkheden.

Toch is er nog een lange weg te gaan, want waar het Koning Willem I-college in Den Bosch in 2004 als eerste Nederlandse middelbare school het vak Chinees aanbood, waren er in 2014, tien jaar later en na een korte bloeiperiode van het vak, nog altijd maar 35 scholen waar deze taal kon worden gekozen. Als de investeringen in lesmateriaal en opleiding hun waarde willen behouden, zal de interesse voor het vak actief gestimuleerd moeten worden.

Chinese les in andere landen

Als het gaat om Chinees als eindexamenvak liepen we in 2008 behoorlijk achter op sommige van onze buurlanden. Zo was het aantal scholen dat Chinees aanbood in Frankrijk 400, in Groot-Brittannië 450, tegenover iets meer dan 40 in Nederland dat het – het inwoneraantal in aanmerking genomen – procentueel wel beter doet dan Duitsland met 120 scholen. Sinds 2008 lijkt het aantal scholen dat in Nederland Chinees aanbiedt te zijn gestabiliseerd. Dit terwijl de taal in de internationale handel steeds vaker gebruikt wordt: het is inmiddels zelfs de tweede wereldtaal geworden. Ook politiek gezien speelt China een steeds belangrijker rol. De Chinezen werken bijvoorbeeld samen met de Nederlanders in Mali. Voor het eerst neemt een Chinese gevechtseenheid deel aan een VN-missie, in dit geval om het kamp van de Nederlanders te beschermen. Deze grotere rol van China in de internationale betrekkingen betekent dat beheersing van het Chinees steeds belangrijker wordt.

Niettemin wordt er binnen Nederlandse onderwijsinstellingen getwijfeld aan het nut en de haalbaarheid van het Chinese lesprogramma.

Iedereen kan Chinees leren, alleen het leerproces verloopt totaal anders dan bij westerse talen

Niet alleen door leerlingen zelf, maar ook door de leraren. Terwijl in sommige van de ons omringende landen steeds meer Chinees wordt geleerd, zijn de mogelijkheden om de taal te oefenen en bij te houden hier nog altijd zeer beperkt. Standaardisering van lesmethoden en toetsing zijn niettemin stappen in de goede richting.

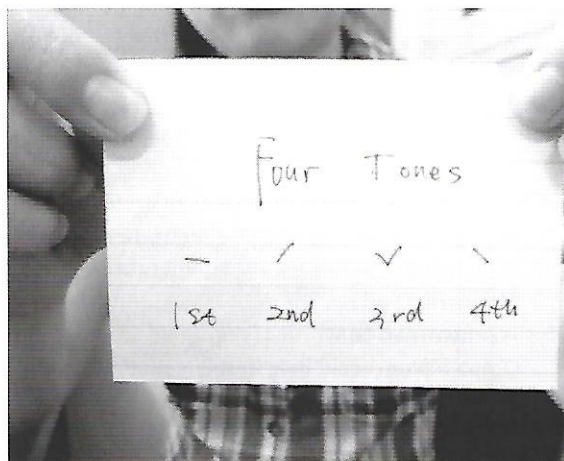
Standaardisering: maar hoe?

Wie bekend is in onderwijsland, weet dat de eindtermen van de moderne vreemde talen op school worden bepaald aan de hand van het Europees Referentie Kader (ERK). Ook in het hoger onderwijs, taalinstututen en bijvoorbeeld het Bureau Beëdigd Tolken en Vertalers vormt dit referentiekader een belangrijke norm voor de beoordeling van het taalniveau. Hieronder volgt een korte omschrijving van het voor Chinees voorgestelde eindniveau A2 zoals vastgesteld door de Raad van Europa:

Een eindexamenkandidaat Chinees:

- kan zinnen en regelmatig voorkomende uitdrukkingen begrijpen die verband hebben met zaken van direct belang (bijvoorbeeld persoonsgegevens, familie, winkelen, plaatselijke geografie, werk);
- kan communiceren in simpele en alledaagse taken die een eenvoudige en directe uitwisseling over vertrouwde en alledaagse kwesties vereisen;
- kan in eenvoudige bewoordingen aspecten van de eigen achtergrond, de onmiddellijke omgeving en kwesties op het gebied van diverse behoeften beschrijven.

Wanneer het om de gesproken taal gaat, zijn de verschillen in moeilijkheidsgraad tussen Chinees en westerse talen nog wel te overzien, bijna iedereen leert immers als jong kind al te spreken. Maar het schrijven van de Chinese karakters kost in het begin veel tijd om te leren en is zelfs in

China altijd een uitdaging gebleken. Hoewel veel karakters over het algemeen goed te begrijpen zijn (zodra je de meeste 'radicalen' of sleuteltekens kent), is het een heel ander verhaal om de tekens actief te produceren.

Iedereen kan Chinees leren, alleen het leerproces verloopt totaal anders dan bij westerse talen. Het grootste verschil is dat je helemaal bij nul begint en dus eigenlijk eerst de juiste klanken moet aanleren. De schrijfvaardigheid ontwikkelt zich naar verhouding later dan in westerse talen.

Gedichten uit het hoofd leren

Wellicht is het dan ook verstandig om uit te gaan van de Chinese beoordelingsmethode. Hoe worden Chinese kleuters op hun taalvermogens getoetst? Dat klinkt kinderachtig, maar sluit waarschijnlijk beter aan bij het leerproces dan de methoden die zijn bedacht voor de Indo-Europese taalfamilie. Bovendien bestaat er in China al veel langer een gestandaardiseerde vorm om de gesproken en vooral ook de geschreven taal te leren en te beoordelen. Opvallend is dat het uit het hoofd leren van gedichten en teksten daarin een belangrijke rol speelt. Zo behoort bijvoorbeeld een groot deel van de Driehonderd Tang-gedichten (Tang shi san bai shou) al op de kleuterschool tot het repertoire,

Er is een breed draagvlak nodig om de invoering van Chinese taal en cultuur op school te laten slagen

pleidoni ~~nu~~ uit
+ wordt leren ...

om te leren

en ook de Drie-karakter-klassieker (San zi jing) wordt veelvuldig uit het hoofd geleerd. Nu is deze vorm van onderwijs niet uitsluitend Chinees, maar in China legt men er wel meer nadruk op. Waar het gaat om de beoordeling bestaan er eveneens grote verschillen: het is in China niet ongebruikelijk toetsen uit het hoofd te leren. Wanneer men in Nederland de HSK-test [Hanyu Shuiping Kaoshi, 'niveautoets Mandarijn'] aflegt, die door de Chinese overheid is ontworpen en wordt afgenomen, kan men in China bijvoorbeeld hele bundels met woordenlijsten en vragen specifiek voor een bepaalde test kopen. Natuurlijk komt in Nederland ook examentraining voor, maar voor een centraal eindexamen gaan leerlingen in de regel niet één bepaalde woordenlijst letterlijk uit hun hoofd leren. Wat uiteindelijk de beste manier van standaardisering is, valt zo op het eerste oog moeilijk te zeggen, maar het is wel duidelijk dat de verschillen tussen het Chinees en Indo-Europese talen niet kunnen worden verwaarloosd. Behalve de lesstof en de toetsingsmethodiek kan ook het aantal lessen gestandaardiseerd worden. Zo is er een kort en een lang traject ontwikkeld, van respectievelijk drie en zes jaar. Het traject van drie jaar dient vooral als introductie voor scholen die pas met het vak begonnen zijn. Scholen die al enige ervaring hebben met het vak en goed zicht hebben op het aantal leerlingen kunnen ook kiezen voor het lange traject, dat kan worden afgesloten met een officieel examen. Daarbij is er behalve extra tijd voor taalverwerving ook meer ruimte voor de culturele aspecten, bijvoorbeeld voor de Chinese literatuur. 20% verplicht!

Associatieve methode

Van de vele manieren om een taal te leren wordt de associatieve methode relatief weinig toegepast, terwijl deze manier van leren in de beginfase zeer efficiënt blijkt. Waar bij het leren van een tweede taal meestal gebruik wordt gemaakt

van woordenlijsten en lesteksten, maakt de associatieve methode daarnaast gebruik van afbeeldingen en geluiden. Omdat het schoolvak Chinees behalve de taal ook veel culturele aspecten omvat, is deze methode des te interessanter. Door de geschreven en gesproken taal als het ware los te koppelen, kan eerst de juiste uitspraak worden aangeleerd en kunnen die klanken daarna worden gekoppeld aan wat er in het pinyin, de officiële transcriptiemethode van het Chinees, geschreven staat. Via de associatieve methode zullen leerlingen wanneer zij bijvoorbeeld de kaart van China zien, de uitspraak 'Zhōngguó' (betekenis: China) in de juiste tonen sneller onthouden door associatie met die afbeelding dan via de pinyin-transcriptie. Dat heeft te maken met het begrip 'interferentie'. Interferentie vindt plaats wanneer een spreker klanktekens leest en deze volgens het eigen alfabet wil uitspreken. Voor Chinees wordt de interferentie veroorzaakt door het pinyin. Chinees wordt weliswaar geschreven in karakters, maar de uitspraak wordt, zogenaamd om het makkelijker te leren, getranscribeerd in het pinyin. Zogenaamd, want door deze transcriptie is de uitspraak lang niet altijd even vanzelfsprekend. Door een Nederlandse uitspraak van de letters wordt als het ware de correcte uitspraak verstoord. Zo is voor Nederlanders meestal niet duidelijk hoe bijvoorbeeld de 'q' moet worden uitgesproken (ongeveer als 'tsj' in 'hatsjie'). Door woorden en betekenissen te associëren met afbeeldingen en geluiden in plaats van ze direct via het pinyin te leren, wordt deze interferentie voorkomen.

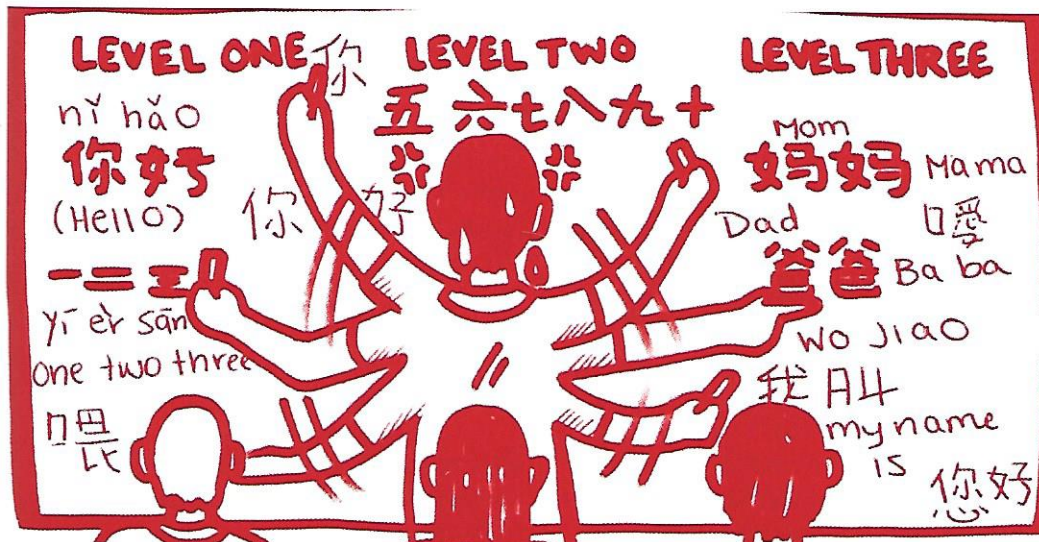
Eerste officiële examen

Hoewel dit jaar voor het eerst officieel examen kan worden gedaan in het Chinees, staat dit vak niet vermeld in het examenrooster voor 2015. Dat is opmerkelijk, want als er nog steeds ongeveer 35 scholen Chinees aanbieden (zoals in 2014 het geval was), dan zouden er toch op zijn

Weg met

Als de investeringen in lesmateriaal en opleiding hun waarde willen behouden, zal de interesse voor het vak actief gestimuleerd moeten worden

minst een paar leerlingen eindexamen in moeten doen. Het lijkt erop dat Chinees onder de leerlingen zelfs nog minder populair is dan Spaans, Italiaans, Turks, Russisch en Arabisch. Voorlopig worden er dus alleen nog schoolexamens in afgenomen en is er geen centraal examen. Met de komst van een lerarenopleiding van het ICLON in 2010 neemt het aantal docenten Chinees in ieder geval gestaag toe. Uiteindelijk is het aan het CITO om te bepalen of het aantal leerlingen voldoende is om een centraal eind-examen te maken en af te nemen.

Toekomst

Hoe ziet de toekomst van Chinees als schoolvak eruit? Gelet op een aantal factoren lijkt het alsof in de nabije toekomst naast het schoolexamen uiteindelijk ook een centraal examen zal worden afgenomen. Zowel politiek als economisch is de invloed van China steeds duidelijker voelbaar, er is sinds 2010 een lerarenopleiding en er zijn steeds meer lesboeken beschikbaar. Ook het congres 'China en Chinees in het voortgezet onderwijs' dat in januari 2014 werd georganiseerd door Jialei & Co is een goede stimulans om het

vak te laten groeien. Tijdens dit congres gaf onder andere Hans Crum ten overstaan van de ongeveer 230 deelnemers, waaronder vele docenten Chinees, aan dat er vooral een breed draagvlak nodig is om de invoering van Chinese taal en cultuur op school te laten slagen. Niet alleen moet het leerlingaantal groot genoeg zijn om goede toetsing en degelijk lesmateriaal mogelijk te maken, ook moeten de docenten van andere vakken ervan overtuigd zijn dat dit nieuwe vak niet ten koste gaat van hun vakken en dat de algemene kwaliteit van het onderwijs op zijn minst behouden blijft.

Zeker in de beginfase zal de sectie Chinees binnen de school in de regel een eenmanssectie zijn. Dit is overigens niet uniek: ook bij bijvoorbeeld Spaans, Russisch, Arabisch en Turks komt dit voor, evenals bij de klassieke talen Grieks en Latijn. Om dit probleem op te lossen kan echter gedacht worden aan contact met andere scholen en het introduceren van vak-overstijgende modules. Chinees heeft de toekomst, maar er is zeker nog veel werk aan de winkel.